

Mot.
1989/90
Kr257--266

Motion till riksdagen

1989/90:Kr257

av Bengt Westerberg m.fl. (fp)

Kulturpolitiken

I denna partimotion och i anslutande kommittémotioner föreslår folkpartiet förstärkningar på kulturbudgeten med 30 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit. Hälften av detta belopp satsas på regionala teatrar, orkestrar, musikteatrar och museer. I övrigt föreslås förstärkningar för kulturminnesvården, konstnärsstödet, Operan och flera mindre kulturinstitutioner.

Regionala teatrar		
25 grundbelopp	2 558 875	
Regionala musikteatrar		
20 grundbelopp	2 047 100	
Regionala orkestrar		
50 grundbelopp	5 967 500	10 573 000
Regionala museer		
50 grundbelopp		4 535 000
Vadstena-akademien		275 000
Handarbetets vänner		200 000
Immigrantinstitutet, Borås		200 000
Julita gård och museer		350 000
Arkiv för dekorativ konst, Lund		500 000
Fria teater- och dansgrupper		5 000 000
Centrumbildningarna		700 000
Operan		3 000 000
Depåbibliotek i Malmö, Umeå, Stockholm		1 000 000
Dialekt- och ortnamnsarkiven		403 000
Projekt på filmområdet		2 000 000
Jazz- och folkmusiker		500 000
Musikers och scenkonstnärers internationella utbyte		500 000
Statistisk undersökning av konstnärernas ekonomi		200 000
Kulturmiljövård		3 500 000

1 Vårt behov av kultur

Konstnärligt och kulturellt skapande är en viktig förutsättning för ett öppet, demokratiskt samhälle. Ett fritt och vitalt kulturliv är nödvändigt för att ge stimulans och motverka de krafter som vill förleda människor till passivitet och rädsla. Delaktighet i kulturlivet stärker fantasi, känsla, tolerans, förståelse och glädje och skapar därmed ett mänskligare samhälle.

En liberal kulturpolitik bygger på en andlig öppenhet som främjar utveckling av en mångdimensionell människa och medborgare. Ett sådant samhälle

blir också dynamiskt genom den samlade strävan hos alla sina medborgare. Samhället blir öppet och tolerant i vetskapen om att individernas olikheter är den yttersta gemensamma tillgången.

En liberal kulturpolitik måste ständigt försvara den skapande människan. Kultur innebär andlig odling och förutsätter kunskap, arbete, träning och möda oavsett vilket område man ger sig in på. Konsten fångar och engagerar människor att gå utanför sig själva. Konsten kan ge människan upplevelsen av att glänta på dörren till det ofattbara. Publikens medskapande är en del av den kulturella processen. Konstnärliga upplevelser blir i detta perspektiv en viktig källa till mänsklig erfarenhet och kunskap. Det ger kulturskapande och kulturutövande ett värde i sig som konservativa och socialister inte alltid vill tillerkänna det.

2 En liberal kulturpolitik

Frihet, mångfald och kvalitet är nyckelbegrepp i en liberal kulturpolitik. Frihet innebär att varje enskild människa skall ha rätt att själv välja den form av kulturupplevelser eller kulturskapande hon vill ta del av och ägna sig åt. Av frihet följer mångfald.

Det är individerna själva, deras skapande och deras upplevelser som bestämmer kulturens former, innehåll och giltighet. Kulturskapare och deras publik bör fritt kunna mötas på en öppen marknad utan offentlig styrning. Den fullvuxna medborgaren bör själv få bilda sig en uppfattning om god och dålig konst utan censuringrepp. Barnet och den unga människan måste emellertid alltid skyddas.

Därför blir det en liberal huvuduppgift att tidigt lära människor att värdesätta kunskap, äkthet och kvalitet. Det innebär att satsningen på god barn- och ungdomskultur blir särskilt viktig som en motvikt till masskulturens avarter.

Syftet med statliga och kommunala stöd till kulturområdet måste vara att öka mångfalden i kulturutbudet. Det gäller att stödja svåra och smala kulturområden samt stimulera alternativ inom områden som domineras av kommersiell masskultur. En liberal kulturpolitik bör verka för att det skapas fler helt fristående alternativa finansieringskällor för kulturell verksamhet.

Möjligheterna till avdrag vid beskattningen för bidrag till kulturändamål för företag och enskilda bör studeras närmare. Sponsring bör även kunna förekomma för att stödja aktiviteter och evenemang av olika slag. Det bör dock sägas klart att stat och kommun skall svara för basresurserna i de tunga kulturinstitutionerna.

Statligt och kommunalt stöd till kulturlivet får aldrig medföra försök att styra kulturskapandet. Detta måste få arbeta under stor konstnärlig frihet. Konsten har sin styrka i att vara en motvikt till makthavarna och det etablerade samhället.

Kreativitet och uttrycksbehov finns hos alla människor, inte bara hos de professionella kulturskaparna. En aktiv och engagerad publik innebär också ett medskapande. Amatörerna har en stor betydelse för kulturklimatet i samhället.

Det innebär emellertid inte att alla kulturyttringar skulle vara lika bra. De

professionella måste därför få stöd att utöva sin yrkesroll, samtidigt som amatörer finner sin glädje men inte sin utkomst i kulturen. Kvalitetskravet måste få större genomslagskraft och bli ett av de nya kulturpolitiska målen.

Ett annat nytt mål bör bli att de konstnärliga yrkesutövarna måste få ett starkt stöd och ges rimliga levnads- och arbetsvillkor. Det gäller de som arbetar inom fasta kulturinstitutioner, fria yrkesmässigt arbetande konstnärliga grupper samt enskilda konstnärer och kulturskapare. Det innebär i första hand att värna om kulturskaparnas upphovsrätt. Men stat och kommun måste även tillhandahålla olika former av stöd och stimulans. De kan emellertid inte göra ett generellt åtagande att försörja alla som säger sig ha konstnärliga ambitioner.

Kulturskaparna måste ges rimligare skatteförhållanden. Att jämställa kulturskapare med vanliga egenföretagare är en orimlighet i det nuvarande skattesystemet. Kulturskaparnas skattesituation måste förändras. Syftet bör vara att för kulturskaparna införa ett nytt inkomstslag som tar hänsyn till deras speciella arbets- och inkomstförhållanden. Ett alternativ kan vara den modell som konstnärsutredningen föreslår i sitt betänkande "Konstnärernas skatter och avgifter (U 1989:06)".

En liberal kulturpolitik måste sträva efter att så många som möjligt blir delaktiga i kultur i olika former. Det får inte vara så att människor i stora delar av landet enbart blir hänvisade till massmarknadens produkter. Detta gör också det kommunala stödet till kulturen så viktigt. Att förmedla kvalitetskultur ute i landet blir därmed en betydelsefull uppgift för en liberal kulturpolitik.

Samhället måste även ge de handikappade ett sådant stöd att de kan ta del av kulturutbudet i så hög utsträckning som möjligt. Det gäller såväl handikappanpassning av kulturinstitutioner som tillgång till litteratur i blindskrift och i talboksform.

Ett fritt kulturutbyte över nationsgränserna är av avgörande betydelse för vitaliteten och kvaliteten i ett lands kulturliv. Det gör det möjligt att få kontakt med andra idéer och kulturyttringar som berikar vår egen kultur och skaparkraft. För ett litet kulturområde som det svenska är detta livsviktigt. Ett levande kulturutbyte gör det också möjligt för svenska kulturutövare att möta en ny publik och de utmaningar som detta medför.

För liberaler är det väsentligt att alla invandrare finner sig väl tillrätta i Sverige och samtidigt kan bibehålla kontakten med sitt gamla hemlands kultur och kunna vidareutveckla denna. Vi i Sverige måste göra invandrarna delaktiga av det svenska kulturarvet och de värderingar som ligger bakom skapandet av det demokratiska välfärdssamhället. Själva bör vi också ta tillvara den stimulans som invandrarkulturerna kan ge oss. På båda dessa punkter brister det idag.

En förutsättning för ett givande kulturutbyte, antingen det sker med människor i vårt eget land, via medier eller i direktkontakt med andra länder, är att vi bevarar det svenska kulturarvet och vår egen nationella kulturtradition levande. Vår öppenhet gentemot omvärlden och de nya möjligheter – eller hot – som de nya medierna medför innebär också att vi måste skydda och vårda vårt språk, vår kultur och vår nationella identitet. Vårt kulturarv är en

del av det västerländska. För att vidmakthålla detta är en levande historisk-humanistisk kunskap nödvändig.

Mot. 1989/90
Kr257

Kulturarvet ger möjlighet till kontakt med tidigare generationer. Genom att läsa böcker, framföra och lyssna på musik, ta del av bildkonst och arkitektur från tidigare epoker för vi en dialog med dem som har levat före oss. Genom att värda detta kulturarv och ständigt hålla det levande gör vi det möjligt för våra barn och barnbarn att fortsätta denna dialog.

Därför är skyldigheten att värda kulturarvet absolut för en liberal kulturpolitik. Reformen av annat slag kan ofta vänta men försummelse av vården av kulturarvet är oåterkallelig. Det ger kulturpolitiken en särskild ställning i samhället. Kulturen är inte en sektor som kan behandlas bara som en vanlig budgetpost. Kultur har med livskvalitet att göra och är omistlig bortom den vardagliga välfärden. Kostnaderna för kultur är ofta förhållandevis små, och små insatser kan få stora återverkningar i form av skapande och förändringar i själva tidsandan i ett samhälle. För folkpartiet är kulturpolitiken därför ett prioriterat område.

3 Barn och kultur

Det är med barnen som vi lägger grunden till nya kulturmönster för framtiden. Här finns den framtida kulturellt medvetna publiken och här finns framtidens kulturutövare.

Barn hämtar en stor del av sina intryck från TV-program, seriemagasin, en växande videomarknad, enkel massmarknadskultur och skvalmusik.

En liberal kulturpolitik måste därför sätta barnet i centrum och skapa en aktiv motvikt till kulturellt fattiga miljöer. Det är en utmaning för alla kulturskapare att genom en levande konst, litteratur, dans och musik ge barnen rika upplevelser, öppna nya världar och skapa gemenskap med andra människor.

Det innebär att barn tidigt i livet måste få möta den goda kulturen. Kulturlivet måste också kunna fungera så att barn och vuxna kan få gemensamma kulturella upplevelser. Förmånspriser och rabatter inom kulturområdet bör också avse familjen som grupp.

Kulturen måste ges en betydligt starkare ställning redan i förskolan. Kulturskaparna måste få tidig kontakt med barnen. Vi måste ta till vara våra barns egen vilja och lust att sjunga, spela, måla, agera, dansa, leka, berätta sagor. Musiken och dansen har särskilda förutsättningar att nå barn i förskoleåldern då viljan och förmågan att lära och skapa är som störst. Dessa aktiviteter måste ges en mer framträdande roll under förskoleåldern.

I skolan måste de estetiska ämnena få en högre status än nu. Det räcker inte med att informera om olika kulturyttringar. Skolan måste ge kunskaper och träning samt hjälpa eleverna över de många barriärer som ofrånkomligen finns inom olika kulturområden. Skolan måste också lära eleverna att en publik inte bör vara passiv utan i högsta grad medskapande. Begreppet kulturkonsumtion har länge fått legitimera den passivitet och det främlingskap som många känner inför kultur idag. Att väcka människors intresse och fascination för det idé- och kulturutbyte som sker över tid och rum och mellan olika länder och folk bör höras till skolans stora uppgifter.

Skolan bör fostra till tolerans i kulturfrågor samtidigt som den främjar sökandet efter kvalitet. Kulturskaparna bör möta barnen på olika nivåer för att kulturintresset skall kunna växa fram hos barnen.

Samhällets centrala kulturinstitutioner måste i högre utsträckning än nu erbjuda barn och ungdom ett brett och varierat kulturutbud. Radions och televisionens kulturpolitiska ansvar omfattar också barnen.

4 Budgetpropositionen

Under valrörelsen 1988 utlovade socialdemokraterna att 300 milj.kr. skulle satsas på kulturen under den kommande mandatperioden.

I årets budgetproposition sägs att 160 friska miljoner nu tillförs kulturen utöver sedvanliga pris- och löneomräkningar. Det är dunkelt hur detta belopp räknats fram. Det kan till nöds ske med hjälp av viss dubbelräkning för anslag som utgått tidigare år, med inräknande av påslag som riksdagen under förra året gjorde utöver regeringens förslag och med en rad omgrupperingar av anslag och anslagsposter.

I övrigt karakteriseras budgetpropositionen av fortsatta försök att flytta över makt och beslutsrätt från regering och riksdag till statens kulturråd. Vi kan förstå att det är bekvämare för regeringen att slippa ta ställning till känsliga avvägningsfrågor och i stället lämpa över dessa på kulturrådet. Riksdagens möjligheter att påverka blir därigenom minimala, och kulturrådets makt stärks på bekostnad av regering och riksdag. Men kultursektorn kan inte hanteras på samma sätt som andra sektorer inom statsförvaltningen. De kulturpolitiska avvägningarna bör ske så offentligt som möjligt, och de som fattar de avgörande besluten bör kunna ställas till svars för dessa.

Åtskilliga förslag i budgetpropositionen är bra. Satsningen på barnkultur är lovvärd. Den av riksdagen så länge efterlysta förstärkningen av stödet till de regionala kulturinstitutionerna är välkommen men otillräcklig. Stödet till radio- och kassettidningar förstärks på ett tillfredsställande sätt. Nordiska museet får det stöd för en ekonomisk sanering som visat sig vara nödvändigt.

I denna motion motsätter vi oss vissa förändringar i anslagsstrukturen och föreslår en rad förstärkningar till den regionala kulturen, till vissa institutioner och till kulturmiljövården.

I separata motioner föreslår vi bl.a.

- att stödet till Operan skall räknas upp med 3 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit
- att stödet till Immigrant-institutet i Borås räknas upp med 200 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit,
- att stödet till Nordiska museet räknas upp med 350 000 kr. utöver regeringens förslag för att möjliggöra en naturvetartjänst vid Julita gård och museer,
- att stödet till lånecentraler och depåbibliotek inte koncentreras till en ort utan även i fortsättningen utgår till Malmö, Stockholm och Umeå samt att anslaget till depåbibliotek räknas upp med 1 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit,
- att regeringen skall återkomma på tilläggsbudget med förslag hur bevak-

ningskostnaderna vid statens konstmuseer och andra centrala museer skall täckas,

- att vid den planerade översynen av systemet med lönebidragsanställda särskild hänsyn skall tas till museerna,
- att fotografireglerna skall integreras i upphovsrättslagen.

Mot. 1989/90
Kr257

5 Anslagsstrukturen

Liksom tidigare år föreslår kulturministern att ytterligare beslutsbefogenheter skall överföras från regeringen och riksdagen till kulturrådet. Vi hade anledning reagera mot det i fjol och riksdagen avvisade i princip förslaget. I år föreslås flera sådana överflyttningar av beslutsrätt och makt. Detta går längre än vad riksdagen bör acceptera.

Under anslaget G 2 Bidrag till utvecklingsverksamhet inom kulturområdet m.m. har ändamål inom området bildkonst, konsthantverk m.m. förts samman till en gemensam delpost benämnd Organisationer inom bild- och formkonstområdet m.m., som kulturrådet skall fördela.

Under denna rubrik döljer sig Stiftelsen Gerlesborgsskolan, Konstfrämjandet, Sveriges Konstföreningars Riksförbund, Grafiska sällskapet, Föreningen för nutida svenskt silver, Föreningen Svensk form, Föreningen Handarbetets vänner, Svenskt barnbildarkiv samt konsthantverkskooperativ.

Vi anser det olyckligt om riksdagen skulle avhända sig möjligheterna att påverka de kulturpolitiska bedömningarna vid fördelningen av medlen som beräknats för denna anslagspost. Vid upprepade tillfällen har t.ex. riksdagen gjort andra bedömningar än regeringen i fråga om bidrag till Sveriges Konstföreningars Riksförbund, som bedriver en omfattande och växande konstbildningsverksamhet i mer än 2 400 konstföreningar.

Ett anmärkningsvärt inslag i budgetpropositionen är ett nytt anslag till statens kulturråd på 10 milj.kr. för utveckling av de centrala museernas verksamhet (G 31). I ett läge då flera av ansvarsmuseerna, t.ex. Nordiska museet, saknar medel för utställningar och annan verksamhet, sammanförs de anslag som de fem ansvarsmuseerna skulle behöva till en enda post. Genom detta blir kulturrådets chef i praktiken den som beslutar vilken verksamhet museerna skall utföra. Också på denna punkt anser vi att det är orimligt att undandra dessa frågor den möjlighet till insyn och beslut som riksdagen hitills haft. Riksdagen bör därför avvisa förslaget och i stället besluta att regeringen får fördela anslaget på 10 milj.kr. och därefter redovisa detta för riksdagen. I nästa års budgetproposition bör den gamla anslagsstrukturen tillämpas enligt vilken regering och riksdag får ta ställning till anslagsfördelningen mellan ansvarsmuseerna och de övriga centrala museerna.

6 Vadstena-akademien och Handarbetets vänner

Stiftelsen Internationella Vadstena-akademien föreslås av regeringen få 60 000 kr. utöver de 865 000 kr. som riksdagen beviljat för innevarande budgetår. Kulturutskottet har vid besök i Vadstena fått en god bild av akademiens verksamhet, liksom de behov som finns för både kurs- och föreställningsverksamhet som kommit att få internationellt erkännande. Vi anser att en uppräknig med 275 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit bör göras.

Den unika, kulturbevarande gärning av hög konstnärlig halt som utgår från Handarbetets vänner är väl känd och beundrad långt utanför vårt lands gränser. Statens ansvar för att verksamheten skall kunna fortleva är väl motiverat. Vi föreslår att anslaget G 2 räknas upp med 200 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

7 Centrumbildningarna

De nio centrumbildningarna som erhåller statligt bidrag är uppbyggda på olika sätt, men samtliga har ett rikstäckande ansvar inom respektive område.

Centrumbildningarnas gemensamma behov av statliga bidrag för 1989/90 uppgick till 9 milj.kr. Av riksdagen anvisade medel uppgick till 4 338 000 kr.

För 1990/91 föreslog statens kulturråd att bidraget till centrumbildningarna skulle höjas med 1 406 000 kr. Kulturrådet skriver: "Om inte den begärda realförstärkningen av centrumbildningarnas anslag kan ske 1990/91, är deras framtida utveckling allvarligt hotad. De negativa effekterna för det fria kulturlivet blir stora."

Regeringen föreslår en ökning med 674 000 kr. (I tabellen i budgetpropositionen står felaktigt 234 000 kr.)

På grund av under 80-talet urholkade statliga anslag har Teatercentrum tvingats säga upp sin personal och fr.o.m. januari 1990 stänga sitt kansli. Om anslagsnivån ej höjs, kommer övriga centrumbildningar att tvingas till liknande åtgärder. Därmed hotas en under många år väl uppbyggd verksamhet för det icke institutionsbundna kulturlivet. Centrumbildningarna svarar för information till arrangörer och organisationer, ger ut utbudskataloger samt arrangerar och deltar på utbudsdagar, festivaler och konferenser. Inte minst för kulturinslagen i skolan har centrumbildningarna haft stor betydelse.

På några av centrumbildningarna är i samverkan med arbetsmarknadsverket en kulturarbetsförmedlartjänst placerad. Dessa har under åren förmedlat arbetstillfällen i mycket stor omfattning.

Med hänsyn till det verkliga bidragsbehovet för centrumbildningarna föreslår vi en höjning av anslaget med 700 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

8 Konstnärsstödet

Genom riksdagens beslut 1989 fick det statliga konstnärsstödet en välbehövlig förstärkning. Stödet till bild- och formkonstnärer höjdes med ca 4,5 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit. Riksdagen beslöt också om 20 nya inkomstgarantier för konstnärer under mandatperioden varav sju från och med den 1 juli 1989.

Regeringen går nu vidare på den väg som riksdagen därmed anvisade och föreslår att anslaget G 5 Bidrag till konstnärer höjs med 5 milj.kr. utöver inflationsuppräknig med fyra procent och att i enlighet med riksdagens uttalande ytterligare sju inkomstgarantier inrättas. I övrigt vill regeringen avvakta konstnärsutredningens betänkande i april.

Vi har förståelse för det men anser att kombinationen av låga inkomster och hög arbetslöshet bland konstnärerna gör det nödvändigt att redan nu besluta om ytterligare ökning av statens konstnärsstöd i vissa avseenden.

Mot. 1989/90
Kr257

9 Stödet till jazz- och folkmusiker

Konstnärsnämnden prioriterar i sin anslagsframställning stödet till musikområdet. Vi gör samma bedömning. Den höjning regeringen föreslår synes dock inte göra det möjligt att öka bidragen till kompositörer och musiker i den omfattning nämnden finner nödvändigt. Vi anser det därför angeläget att ytterligare medel anvisas för att öka bidragen till jazz- och folkmusiker.

Det rör sig här om genrer, där det inte finns fasta anställningar. Även mycket framstående jazz- och folkmusiker är hänvisade till mer eller mindre tillfälliga engagemang. Deras inkomster av inspelningar är sporadiska. De flesta måste för sitt uppehålle arbeta i yrken utan anknytning till deras musikaliska verksamhet.

Hösten 1988 sökte 108 jazzmusiker bidrag från konstnärsnämnden. 60 % av dem hade år 1986 taxerats för mindre än 75 000 kr. En tredjedel hade inkomster under 50 000 kr. Endast 15 av de sökande var taxerade för 100 000 kr. eller mer. För de 30 sökande folkmusikernas del var förhållandena likartade.

Dessa siffror säger dock ingenting om fördelningen mellan inkomster av konstnärlig verksamhet och av annat arbete. En undersökning av de fria kulturarbetarnas förhållanden som gjordes år 1977 visade att jazzmusikernas inkomster i genomsnitt till 40 % bestod av intäkter från annan verksamhet än den rent konstnärliga. Förhållandena torde inte väsentligen ha förändrats sedan dess.

Konstnärsnämnden tar vid bidragsfördelningen hänsyn till jazz- och folkmusikernas speciella situation. Bland dem finns de enda utövande musiker och sångare, som får femåriga bidrag om f.n. 53 000 kr. 1989 fick 36 jazzmusiker och 8 folkmusiker bidrag med sammanlagt 860 000 kr. Det är en större andel av bidragen till musiker och sångare än vad som motsvarar deras andel av sökande.

I många fall är konstnärsnämndens bidrag till dessa grupper en förutsättning för att mottagarna skall kunna utöva sin konst och utvecklas som musiker och därmed också för att svensk jazz- och folkmusik skall kunna existera på hög konstnärlig nivå.

Folkmusiken uppmärksammas särskilt under 1990, som av ett flertal organisationer har proklamerats som Folkmusik- och dansåret, vars syfte är att sprida kännedom om den folkliga kulturen.

Vi föreslår därför att konstnärsnämnden utöver vad regeringen föreslår tillförs 500 000 kr. för stöd till jazz- och folkmusiker. Vi utgår från att konstnärsnämnden inte minskar dessa gruppers andel av bidragsmedlen i övrigt.

10 Stöd till enskilda konstnärers deltagande i internationellt kulturutbyte

I den s.k. IKU-utredningens betänkande "Sverigeinformation och kultursamarbete" (SOU 1988:9) påpekades bl.a. att ansvaret för stöd till kulturar-

betares internationella kontakter åvilar konstnärsnämnden och författarfonden, som dock saknar resurser för att ge stöd i den omfattning som behövs.

I ett avseende förbättrades den situationen genom att riksdagen förra året beslöt att anslå en miljon kronor för stöd till enskilda bildkonstnärers utställningar i utlandet och till ateljévistelser i andra länder. Medlen disponeras av konstnärsnämnden.

Fortfarande saknas dock medel för att ge motsvarande stöd till enskilda komponisters, musikers och scenkonstnärers deltagande i det internationella kulturutbytet. Erfarenheten visar att det finns stort behov av stöd för detta ändamål också bland dem. FN:s kulturårtionde och utvecklingen i vår omvärld, då länderna i Östeuropa öppnar sig för kulturutbytet med andra länder, accentuerar hur viktigt det är att konstnärsnämnden får de resurser som behövs för att stödja ton- och scenkonstnärernas deltagande i det internationella kulturutbytet.

Vi föreslår därför att konstnärsnämnden för budgetåret 1990/91 får disponera 500 000 kr. för enskilda ton- och scenkonstnärers deltagande i Sveriges kulturutbyte med andra länder. Vårt förslag innebär en merkostnad om 500 000 kr. i förhållande till regeringens.

11 Undersökning av konstnärernas ekonomiska förhållanden

Riksdagen beviljade förra året konstnärsnämnden 500 000 kr till en undersökning av konstnärernas ekonomiska förhållanden. Den planeras nu av nämnden i samråd med författarfonden, Konstnärliga och litterära yrkesutövers samarbetsnämnd och statistiska centralbyrån. SCB skall på konstnärsnämndens uppdrag genomföra den under våren 1990. Resultat beräknas föreligga hösten 1990, så att de kan tjäna som underlag för riksdagens beslut om kulturbudgeten för budgetåret 1991/92.

Det har emellertid visat sig att kostnaden för undersökningen blir högre än beräknat. För att kunna genomföra den på ett tillräckligt stort urval bland konstnärerna erfordras 200 000 kr. utöver vad riksdagen anvisade förra året.

Vi föreslår att konstnärsnämnden tillförs ytterligare 200 000 kr. för att kunna genomföra undersökningen utan att den ekonomiskt belastar konstnärsbidragen.

12 Svenska riksteatern

Svenska riksteaterns inflyttning i nya lokaler i Hallunda har skapat väsentligt bättre förutsättningar för Riksteaterns verksamhet. Regeringen aviserar förslag om ett engångsbelopp på 6 milj. kr. på grund av särskilda påfrestningar på Riksteaterns ekonomi under innevarande budgetår samt föreslår en förstärkning av anslaget med 8 milj.kr. för budgetåret 1990/91 (utöver en uppräknig av anslaget med 7% på det nuvarande anslaget).

Svenska Riksteatern anför i sin anslagsframställning som motiv för en kraftig uppräknig av statsbidraget att man avser stödja konstnärlig utveckling av barn- och ungdomsteatern och att man bl.a. vill främja musikteaterproduktion i samarbete med Folkoperan, Norrlandsoperan och Musikteatern i Värmland. Under hand har Riksteatern dock meddelat att det inte

finns något utrymme för musikteaterproduktion under det kommande budgetåret.

Mot. 1989/90
Kr257

Vi finner det välmotiverat med den uppräknig av anslaget som regeringen föreslår för att musikteaterproduktion skall kunna komma till stånd, t.ex. genom Folkoperan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

13 Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner (G 15)

Under en följd av år har riksdagen begärt en utbyggnad av stödet till de regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutionerna. Efter de två utredningarna "Kultur i hela landet" och "Symfonierna och samhället" har förväntningarna varit högt ställda, särskilt som de två utredningarna har betraktats som departementets emissarier i det förestående budgetarbetet.

De förstärkningar som nu föreslås är givetvis välkomna, men räcker inte så långt ens om de ses i ljuset av vad som aviserats för budgetåret 1991/92. Vi vill t.ex. peka på behovet av förstärkning för Göteborgssymfonierna, där sponsorstödet från Volvo för en utbyggnad av orkestern nu upphör efter fem år. Enbart för att ersätta detta behövs 20 nya grundbelopp.

Med tanke på de behov som de båda utredningarna entydigt påvisat ser vi det nödvändigt att föreslå ytterligare 25 grundbidrag till teatrar, ytterligare 20 grundbidrag till musikteatrar samt ytterligare 50 grundbidrag till musikinstitutioner. Kostnaden för staten kan beräknas till 10 573 000 kr.

Verksamheten vid Skådebanan i Stockholms län har upphört. Kulturmistern föreslår att regeringen för teaterfrämjande verksamhet får disponera medel motsvarande de 37 grundbidrag, som Skådebanan i Stockholms län tidigare erhållit, dvs. 3 508 000 kr. Vi anser emellertid att dessa frigjorda medel bör tillföras de regionala teater-, dans- och musikinstitutionerna genom en utökning av antalet grundbelopp. Därigenom bör en välbehövlig förstärkning kunna komma till stånd av institutionerna både i Stockholms län och i landet i övrigt.

14 De fria teater- och dansgrupperna

För budgetåret 1990/91 begärde statens kulturråd för de fria teater- och dansgrupperna en ökning av anslaget med 14 000 000 kr. Regeringens förslag stannar vid 5 000 000 kr. Som synes är skillnaden mellan kulturrådets ansökan och regeringens förslag ganska avsevärd.

De ökade resurser som kulturrådet begär för teatergrupperna, 11 milj.kr., skall dels användas till att förstärka nuvarande bidragskategorier, dels ge turnerande barn- och ungdomsteatrar särskilt turnéstöd, dels kunna erbjuda dessa grupper särskilda bidragsmedel för att göra det möjligt för dem att beställa nyskrivna svenska barn- och ungdomspjäser.

Mimgrupperna är en annan yrkesgrupp inom teaterområdet som skulle få särskild del av det ökade stödet för att kunna utveckla mimkonsten och ge stabilitet åt verksamheten.

De turnerande teatergrupperna spelar sina produktioner över hela landet. Detta får till följd att det uppstår svårigheter att få till stånd någon kommu-

nal eller regional bidragshuvudman. Grupperna tvingas att spela ett mycket stort antal föreställningar varje år för att ekonomisera sin verksamhet. Denna intensiva arbetssituation sliter hårt på gruppernas medlemmar fysiskt och även vad gäller konstnärlig kvalitet.

Vad gäller barn- och ungdomsteatern är de fria teatergrupperna den största producenten. De svarar för 60 % av utbudet. I s.k. "teaterlösa" län uppgår frigruppsutbudet till ca 80 %.

Skall den turnerande verksamheten fortsätta måste statens ansvar i form av bidrag utgöra basen i gruppernas ekonomi. Det är nödvändigt att höja nuvarande bidrag till en rimlig nivå och, som kulturrådet framhåller, också utöka bidraget, så att anslaget ger utrymme för att prioritera insatser som särskilt turnéstöd, investeringsbidrag för teknik och fordon, och medel till ny svensk dramatik. Genom en förstärkning på dessa områden av det statliga stödet ökar förutsättningen för fortsatt kontinuerlig verksamhet i överensstämmelse med de kulturpolitiska målen, och möjligheterna till konstnärlig utveckling inom frigrupsområdet tryggas.

Vi föreslår att anslaget till de fria teater- och dansgrupperna för 1990/91 ökas med 5 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit.

15 Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv (DOVA)

Svensk dialekt- och ortnamnsforskning har alltid fått arbeta med knappa resurser. Ofta har deltidstjänster fått tillgripas därför att anslagen inte räckt till hela tjänster. Vi anser det vara angeläget att i år ge en viss förstärkning så att två halva kanslistjänster vid arkiven i Göteborg och Umeå utökas (168 000 kr.), en halv tjänst som byråassistent vid arkivet för Sveriges medeltida personnamn inrättas (84 000 kr.), en halv arkivarietjänst vid arkivet i Göteborg utökas till heltid (96 000 kr.) samt en trefjärdedelstjänst vid Svenskt visarkivs jazzavdelning utökas till en heltid (55 000 kr.). Vi föreslår alltså att anslaget till DOVA förstärks med 403 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

16 Bidrag till vissa museer (G 33)

Stiftelsen Arbetets museum i Norrköping har sedan budgetåret 1985/86 haft statsbidrag. För innevarande budgetår uppgår stödet till 5 milj.kr. Stiftelsen själv anför att man "under förutsättning av erforderliga kommunala beslut och tillgång på erfaren arbetskraft avser att öppna museet för allmänheten under år 1991".

Vi har inte haft några invändningar mot de årliga statsbidragen, men kan inte inse att den extra uppräknig med 3 milj.kr. som regeringen nu föreslår är motiverad. Bidraget bör begränsas till 5,2 milj.kr.

17 Konstmuseet Arkiv för dekorativ konst i Lund

År 1934 grundade professor Ragnar Josephsson Konstmuseet Arkiv för dekorativ konst som en avdelning av konsthistoriska institutionen vid Lunds universitet. Josephssons avsikt var att samla fotografier och skisser till

svensk dekorativ konst från alla tider. Han avsåg främst den bildkonst som är förankrad i arkitekturen eller på arkitektoniskt formade platser. Från början var det också ett arkiv snarare än ett offentligt museum. Det var först 1941 som det öppnades för allmänheten.

År 1979 blev museet en egen institution vid Lunds universitet. I dag omfattar samlingarna ca 20 000 nummer, av vilka omkring 1 500 visas i utställningssalarna, medan resten förvaras i källare och magasin. Museet är det enda i Sverige för offentlig konst och samlingen är inom detta område den största i världen. Samlandet hade fram till 60-talet främst en nordisk inriktning, men i dag äger museet även en betydande internationell samling, där framför allt Frankrike och Mexiko är rikt representerade.

Museet finansieras för närvarande genom att Lunds universitet anslår 896 000 kr. från diverse anslag. Ett mindre bidrag kommer också från Malmöhus läns landsting.

Museets verksamhet hämmas av att det inte finansieras som det självständiga museum det redan i praktiken är. Vi föreslår därför att statens kulturråd tillsammans med Lunds universitet får uppdraget att pröva formerna för det framtida statliga stödet till museet. I avvaktan på detta bör Lunds universitet tilldelas ett extra bidrag på 500 000 kr. för att kunna ge en välbehövlig förstärkning till museet. Bidraget bör anvisas under anslaget Bidrag till vissa museer (G 33).

18 Bidrag till regionala museer (G 34)

Regeringen föreslår en resursförstärkning till de regionala museerna med 50 grundbelopp för budgetåret 1990/91 och anser att ytterligare 175 grundbelopp för det därpå följande budgetåret bör tillkomma. Behovet av utökat stöd är emellertid större än så. Vi har under flera år förordat att Helsingborgs museum skulle tilldelas 15 grundbelopp för Fredriksdals friluftsmuseum. Vi har också föreslagit att Göteborgs museer skulle få fler grundbelopp med tanke på det ansvar, som bl.a. Etnografiska museet där har. För att möjliggöra att Helsingborgs museum räknas in i kretsen av bidragsberättigade museer föreslår vi 15 extra grundbelopp. För att ge ytterligare stöd åt Göteborgs museer föreslår vi 20 extra grundbelopp. Därutöver vill vi öka antalet grundbelopp med 15 utöver vad regeringen föreslagit. Sammanlagt föreslår vi alltså 50 bidragsrum utöver vad regeringen föreslagit.

19 Projekt på filmområdet

Riksdagens beslut förra året att tillföra konstnärsnämnden 2 mil.j.kr. till stöd åt filmprojekt väckte starkt gensvar bland filmarna. Antalet ansökningar om bidrag har sedan föregående budgetår stigit från 120 till 287, vilket innebär en ökning med inte mindre än 140%. Konstnärsnämndens filmgranskare uppger att de flesta ansökningar är väl motiverade och att det skulle ha varit möjligt att redan i år använda ett flera gånger så stort belopp som bidrag till projekt som är väl värda stöd.

Konstnärsnämnden utgör nu "en tredje adress" vid sidan av Svenska Filminstitutet och Sveriges Television, där filmare kan söka stöd till sina projekt. Nämndens bidrag har en delvis annan inriktning genom att de bl.a. riktas till

unga filmare och till experimentell film. Konstnärsnämnden är också det enda offentliga organ som ger bidrag till författare av manus till konstnärligt syftande kortfilm.

Oberoende filmares förbund skriver: "Filmhistorien igenom har det visat sig att experimenten är syster och broder till både det berättande filmspråket och det dokumentära, och att det krävs folk som sticker ut hakan för att den bredare strömmen av filmarbetare ska kunna marschera framåt."

Erfarenheten visar att konstnärsnämndens bidragsgivning på filmområdet fyller en viktig funktion. Existensen av "en tredje adress" där bedömningen görs av andra granskare och från delvis andra utgångspunkter bidrar till att öka mångfalden och vidga yttrandefriheten på filmkonstens område.

Vi föreslår därför att konstnärsnämnden i anslagsposten 7, Bidrag till projekt på filmområdet, under anslaget H 2, Filmstöd, tillförs 2 000 000 kr. utöver vad regeringen föreslår.

20 Kulturmiljövård

Den svenska kulturmiljövården har länge haft att kämpa med knappa resurser för angelägna ändamål. Förra året beslöt riksdagen att utöver vad regeringen föreslagit förstärka riksantikvarieämbetets anslag för byggnadsvårdsbidrag med 16 milj.kr. Detta var en betydande nivåhöjning av anslaget, som enligt riksdagens mening borde förstärkas även kommande år.

I år föreslår regeringen ytterligare 5 milj.kr. Kulturministern skriver om detta i budgetpropositionen (s 77):

Medlen bör användas inom ramen för kulturmiljövårdens uppgifter att vårda och levandegöra kulturmiljöer och kulturminnen men bör ges till de projekt där förutsättningarna finns för samspel med ett fortsatt engagemang hos enskilda kommunerna och organisationer i uppgiften att levandegöra kulturmiljön.

Det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta. Kulturutskottet bör klargöra att riksdagen med fullt förtroende bör överlåta till riksantikvarieämbetet att liksom hittills fördela bidrag från anslagsposten Vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Vi föreslår dessutom att denna anslagspost förstärks med 3 500 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att de kulturpolitiska målen bör kompletteras med dels ett krav på konstnärlig kvalitet, dels ett krav på rimliga arbetsvillkor för landets fritt arbetande konstnärer,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om anslagsstrukturen för Bidrag till utvecklingsverksamhet inom kulturområdet m.m. (G 2),
3. att riksdagen med hänvisning till vad i motionen anförts om Föreningen Handarbetets vänner till Bidrag för utvecklingsverksamhet

inom kulturområdet m.m. (G 2) för delposten Organisationer inom bild- och formkonstområdet m.m. för budgetåret 1990/91 anvisar 200 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

4. att riksdagen till Bidrag för utvecklingsverksamhet inom kulturområdet m.m. (G 2) för anslagsposten Stiftelsen Internationella Vadstena-akademien för budgetåret 1990/91 anvisar 275 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

5. att riksdagen till Bidrag till utvecklingsverksamhet inom kulturområdet (G 2) för delposten Centrumbildningar för budgetåret 1990/91 anvisar 700 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

6. att riksdagen med hänvisning till vad i motionen anförts om stöd till jazz- och folkmusiker till Bidrag till konstnärer (G 5) för budgetåret 1990/91 anvisar 500 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

7. att riksdagen till Bidrag till konstnärer (G 5) för Bidrag till ton- och scenkonstnärers deltagande i Sveriges kulturutbyte med andra länder för budgetåret 1990/91 anvisar 500 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

8. att riksdagen till Bidrag till konstnärer (G 5) för en statistisk undersökning av konstnärers ekonomiska och sociala förhållanden för budgetåret 1990/91 anvisar 200 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om musikteaterproduktion genom Svenska riksteatern.

10. att riksdagen till Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner (G 15) för budgetåret 1990/91 anvisar 10 573 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användningen av de medel som reserverats för Skådebanan i Stockholms län.

12. att riksdagen till Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper m.m. (G 16) för budgetåret 1990/91 anvisar 5 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit.

13. att riksdagen till Dialekt- och ortnamnsarkiven samt Svenskt visarkiv (G 24) för budgetåret 1990/91 anvisar 403 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om anslagsstrukturen för Centrala museer: Vissa kostnader för utställningar och samlingar m.m. (G 31).

15. att riksdagen med hänvisning till vad i motionen anförts om Arbetets museum i Norrköping till Bidrag till vissa museer (G 33) för budgetåret 1990/91 anvisar 3 milj.kr. mindre än vad regeringen föreslagit.

16. att riksdagen till Bidrag till vissa museer (G 33) för bidrag till Konstmuseet Arkiv för dekorativ konst i Lund för budgetåret 1990/91 anvisar 500 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

17. att riksdagen till Bidrag till regionala museer (G 34) för budgetåret 1990/91 anvisar 4 535 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

18. att riksdagen till Filmstöd (II 2) för Bidrag till projekt på filmområdet för budgetåret 1990/91 anvisar 2 milj.kr. utöver vad regeringen föreslagit.

Mot. 1989/90
Kr257

19. att riksdagen till Kulturmiljövård (G 28) för anslagsposten Vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse för budgetåret 1990/91 anvisar 3 500 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit.

Stockholm den 23 januari 1990

Bengt Westerberg (fp)

Ingemar Eliasson (fp)

Charlotte Branting (fp)

Birgit Friggebo (fp)

Elver Jonsson (fp)

Daniel Tarschys (fp)

Jan-Erik Wikström (fp)

Kerstin Ekman (fp)

Karl-Göran Biörsmark (fp)

Sigge Godin (fp)

Ingela Mårtensson (fp)

Anne Wibble (fp)